

İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'ndan Unkapanı Plakçılar Çarşısı'na: Mekânsal Örgütlenmeye Dair Tarihsel Bir Değerlendirme

İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'ndan Unkapanı Plakçılar Çarşısı'na: Mekânsal Örgütlenmeye Dair Tarihsel Bir Değerlendirme

Gökçe Kaan Demirkıran

Özet: Türkiye’de bir dönem müzik dünyasının merkezi olan Unkapanı’ndaki İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) bugün dijital müzik dünyasına yenik düşmüş görünüyor. İstanbul’un en eski ticari faaliyetlerinden biri olan kumaş ticareti için ve 50’li yılların ekonomik dinamiklerine göre tasarlanmış, tasarlanmış İMÇ ülkedeki ekonomik değişimlerden nasibini alıp 70’lerin ikinci yarısıyla birlikte “plakçılar çarşısına” dönüşmüştür. 80’ lerde ve 90’larda kaset formatının yaygınlaşmasıyla birlikte ivmesini arttıran İMÇ bu ivmeyi internetin yaygınlaşmasıyla birlikte kaybetti.

Anahtar Kelimeler: Unkapanı, İMÇ, pop müzik, arabesk, 80’ler

Abstract: *İstanbul Linen Draper Bazaar (İMÇ) in Unkapanı where was the music sector’s center of a period in Turkey seems to be defeated to the digital music world today. İMÇ where was designed for fabric, one of the old commercial activities in Istanbul and economic dynamics of 50’s, affected by economic changes of country turned into “a music market” by the second half of 70’s. İMÇ, increased its growth acceleration when the tape cassette format became widespread in 80’s and 90’s but it lost this acceleration when the internet became widespread.*

Keywords: *Unkapanı, İMÇ, pop music, arabesque, 80’s*

Çok partili hayata geçişle birlikte Türkiye’de modernleşmenin yeni boyutlar kazandığını ve sivil görünümünün güçlendiğini gözlemlemek mümkündür. Bu sivil görünümün siyasi hayatta olduğu kadar kültür sahasında da etkiliydi. Özellikle bugün yapılan değerlendirmelerde 50’li yıllar, kültürel çalışmalarında ve kent sosyolojisi çalışmalarında önemli bir çıkış noktasıdır. Bunun nedeni şüphesiz, 50’li yıllarda, bir önceki döneme nazaran toplumsal hayatın düzenlenmesiyle ilgili müdahalelerden ziyade toplumsal hayatın içindeki bazı kesimlerin öne çıkması olmuştur. Bunun kaynaklarını ele aldığımızda karşımıza ekonomi paradigmasındaki değişim ve kentleşmenin hızı çıkmaktadır. Sürecin ekonomi-politik çatısı ise Türkiye-ABD ilişkileri içinde oluşmaktadır. II. Dünya Savaşı’nın ardından kurulan yeni dünya düzeninde Türkiye tarafını açıkça belli etmiş ve ABD ile yakın ilişkiler içine girmiştir. Bu ilişkilerin ekonomik, siyasi yansımaları kadar kültürel yansımaları da olmuştur. Modernleşme hızının artması, modernleşmenin artık dünyada da çerçevesinin çizilmesi ve

kabul edilmesi bugün, 50'li yıllarda yaşanan değişimleri yorumlamada bizlere kaynaklık etmektedir.

Kentleşmenin hızlandığı 50'li yıllarda İstanbul'daki imar faaliyetleri dikkat çekmektedir. Bu faaliyetler Türkiye'deki kent planlamasında farklı bir veçheyi temsil etmektedir. "Türkiye'nin kent planlamasındaki modernleşme projesinin üçüncü aşaması olarak 1950'den 1980'e kadarki dönem ele alınabilir."¹ Türkiye'de, kamuya ait alanlarda kamu yatırımı olarak değerlendirilen imar faaliyetleri zaman içinde sermaye teşviklerine dönüşen "kamu yatırımları" olmuştur. Kamu yararı gözetilmesi gittikçe terk edilen bir anlayış, tatmin etmeyen bir görüş, sözde bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişme ve kalkınma miti her dönemde kent faaliyetlerinde önemli bir argüman olarak kullanılmıştır. Günümüzde de somut örneklerini görmekteyiz. Bu ekonomi-politik çerçevesinde İstanbul'un tarihi bölgeleri Cumhuriyet tarihi boyunca sürekli bir inşaat, yol açma ve yenileme çalışmalarına maruz kalmıştır. Cumhuriyet dönemindeki imar faaliyetlerinde "genç Cumhuriyetin yeni şehri" görüşünün hakim olduğunu gözlemlemekteyiz. Yeni bir şehir kurmak, imparatorluğun başkentinden Cumhuriyetin büyük kentine geçiş yapılan faaliyetlerin arkasındaki düşüncedir. 50'lerde girilen yeni yol inşaatları, iş merkezleri, kamu binalarının yapımı beraberinde büyük parsellerin istimlak edilmesini/devletleştirilmesini/kamulaştırılmasını beraberinde getirmiştir. Özellikle ticari merkezler oluşturma gayesi, 50'lerdeki ekonomi politikalarının bir yansımasıydı. Bu ekonomik politikaların öne çıkan tarafı özel sektöre önem verilmesiydi. Başka bir ifadeyle ticaretin üretimden daha fazla itibar görmesiydi diyebiliriz. Ancak bu ilgiye rağmen karma ekonomik bir yapılanmayla sanayileşmenin sağlanması gidilmiştir.² Türkiye'de liberal ekonominin önemli paradokslarından biri olarak karma ekonomi sistemi kentlerde daha dolaysız yansımaları olan bir sistemdir. Kentsel alanlar hemen hemen her dönemde devlet sermayesiyle devlet ve özel sektör ortaklıklarının baskısı altında kalmıştır. Bugün neoliberal politikalar çerçevesinde karma ekonomiden uzaklaşma görüle de kentsel alanlarda devlet ve sermaye işbirliğinin baskısını daha ciddi boyutlarda görmekteyiz. Bunun en çarpıcı örnekleri bugünlerde yaşanmaktadır.³

50'li yılların ekonomik ve siyasi gelişmelerinin fotoğrafını çektiğimizde önemli başlıklardan bir tanesi tarımda makineleşme olmuştur. Batı dünyasıyla

¹ Tekeli, İlhan, *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, Ed. Reşat Kasaba, Sibel Bozdoğan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005, s. 148.

² *A.g.e.*, s. 148.

³ Mayıs-Haziran 2013 tarihinde cumhuriyet döneminde yapılan Taksim'deki Gezi Parkı'nın yıkılarak, yerine, Gezi Parkı öncesinde yer alan Topçu Kışlası'nın yerel yönetim ve merkezi hükümet tarafından yapılmak istenmesi cumhuriyet tarihinin en büyük halk hareketinin ortaya çıkmasına neden oldu. Topçu Kışlası içinde düşünülen AVM, otel v.b. sermaye odaklı ticari alanlar uzun süredir buna maruz kalan İstanbul halkının tepkisine neden oldu.

kurulan yakın ilişkiler Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren hedef olan tarımda modernleşmenin 50’li yıllarda hızlanmasına olanak sağlamıştır. Buna rağmen tarımsal üretimden ziyade sanayileşme söylemi öne çıkmıştır. Demokrat Parti’nin ekonomi politikalarının Tek Parti döneminin kapalı/korumacı perspektifine kıyasla daha dışa açık, serbest piyasayı destekleyen bir perspektife dönmesi bunda etkili olmuştur. Dönemin teknolojik ilerlemeleri 50’li yıllarda daha fazla hissedilmeye başlanmıştır.⁴ 50’li yıllardaki bu ivme kültürel arayışlara da dönüşmüştür.⁵ Özellikle uygulanan ekonomik paketler ve bunun meşruiyetinin oluşması için yapılan propaganda çalışmaları bugün kültür tarihimiz açısından önemlidir. Bunlar doğrudan olmasa da dolaylı olarak kültürel sahada yaşanan gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak müziği doğrudan etkileyen önemli gelişmeler ABD ile yaşanan askeri yakınlaşma vesilesiyle Türkiye’ye gelen ABD’li askerlerle gelen 45’lik plaklar, gramofonlar ve yine Türkiye’deki lüks otelleri ve eğlence mekânlarını ziyaret eden caz müzisyenlerinin konserleri olmuştur. Özellikle İstanbul’daki müzisyenlerle kurulan ilişkiler kentteki müzik dünyasına etki etmiştir. Bu dönem sözünü ettiğimiz askeri yakınlaşma nedeniyle özellikle askeri kanadın denizcileri aracılığıyla kurulan etkileşim müzikte direkt karşılık bulmuştu. Türkiye’nin ABD’li ve İngiliz cazcılarla tanışması kadar, ilk rock’n roll grubunun Deniz Harp Akademisi öğrencileri arasında kurulması da ilgi çekicidir.⁶

Bu müzikal karşılaşma ve tanışmalarda karşımıza çıkan iki ana kesim vardır. Bir tanesi kentli, merkezdeki elitler, diğeri de göçle birlikte kente gelip, özellikle İstanbul çevresinde oluşan yeni semtlerde yaşayan “yeni” kentliler olmuştur. Kentin içinde kısa sürede kalabalıklaşarak kentin aktörleri arasına giren göçmenlerin uzun yolculuğu 50’li yıllardaki ilk göç dalgasıyla başlamıştır. Şüphesiz bu göç dalgasında Türkiye’nin o dönem en yaygın ekonomik faaliyeti olan tarımsal işgücü kapasitesindeki değişim etkiliydi. Tarımda makineleşme, sanayinin şehirlerde yavaş yavaş oluşmaya başlaması ve şehir yaşamının öne çıkması köyden kente göçle sonuçlanmıştır. Özellikle Kuzey Anadolu’dan gelen ilk göç dalgası kent yaşamını etkilediği ölçüde müzik dünyasını da etkilemiştir. Göçmenlerin bu uzun yolculuğu uzun soluklu kültürel arayışları da beraberinde getirmiştir. Bu arayışların içinde en baskın öge olarak arabesk bir boşluğu doldurmuştur.

⁴ Dilmener, Naim, *Bak Bir Varmış Bir Yokmuş, Hafif Türk Pop Tarihi*, İletişim Yayınları, 2006, İstanbul, s. 29.

⁵ Özbek, Meral, *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 163.

⁶ 1955 yılında Deniz Harp Okulu öğrencileri tarafından kurulan ilk rock’n roll orkestrası 14 Mart 1955’te Tıp Balosunda ilk konserini verir. Rock’n roll Amerika’da henüz popülerleşmişken Türkiye’de hemen karşılık bulması kültürel yakınlaşma açısından önemli bir izlek oluşturmaktadır. 1955 yılından sonra da özellikle İstanbul’daki liselerde rock’n roll konserlerine rastlamaktayız. Dönemin gençleri arasında bir ilginin oluştuğunu söylemek mümkündür.

Nitekim arabesk müziğin öncüsü olarak kabul edilen Orhan Gencebay da, ilk göç dalgasıyla, Kuzey Anadolu'dan İstanbul'a yerleşen bir ailenin üyesidir.

Unkapanı İMÇ'nin Doğuşu

50'li yılların bu karmaşık ve ivmesi yüksek atmosferi içinde hem ekonomik hem de kentleşme açısından önemli bir gelişme daha yaşanmıştır: İstanbul'un en eski ekonomik faaliyetlerinden biri olan manifatura-kumaş sektörü için modern bir iş merkezinin kurulması. İstanbul'un eski yerleşim bölgelerinde yoğunlaşan kumaş esnafını modern bir çarşı içinde toplama fikri o yılların ekonomi politiğine uygun bir projeydi. Çarşı için uygun yer tarihi yarımada içinde bulundu. Bu faaliyetler kumaş esnafının da dikkatini çekmişti. Bu güçlükleri en fazla hissedilen manifatura ve kumaşçılar toptancı tüccarları kendilerine birer mağaza inşa ettirmek ve böylelikle yepyeni bir çarşı ve manifatura-kumaş piyasası meydana getirmek için 1954 yılında "Sınırlı Sorumlu İstanbul Manifatura ve Kumaşçılar Çarşısı Yapı Kooperatifi"ni kurmuşlardır.⁷ Bu kooperatifin asıl amacı bakımsız, sıkışık fiziki mekânlardan kurtularak işlek ve bakımlı, başka deyişle modern dükkânlara sahip olmaktı. Dönemin en önemli müteşebbis esnafı olduğundan böyle bir ilgi görmeleri de mümkündü. Nitekim ilk başlarda çarşının yeri olarak Haydarpaşa düşünülmekteyken, zamanın valisi Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay, İstanbul'un geri kalmış bir semti olan Bozdoğan sukemi ile Unkapanı arasında kalan Atatürk Bulvarı'nın bir yakasını baştan başa kaplayan sahayı, Manifatura ve Kumaşçılar Çarşısı için uygun görerek buranın imarında kooperatiften yararlanmayı düşünmüştür.⁸ Buradaki amaç bir iş merkezi kurarak bölgenin geri kalmışlıktan kurtulacağı düşüncesi olmuştur. Bu modernist görüş bugün de geçerliliğini korumaktadır. Buradaki geri kalmışlık tespiti muğlak bir kavram gibi görünse de modernitenin oluşturduğu kalkınmaya dayalı mekânsal tasavvuru ifade etmektedir. Geniş anlamda Türkiye'deki bu anlayışın ne kadar içkin bir politik unsur olduğunu da göstermektedir. Bu bağlamda günümüzde tartışma konusu olan kentsel dönüşüm, kentsel mekanların ticari sahalara dönüştürülmesi düşünce iklimi açısından yerleşik bir anlayışın yansımasıdır diyebiliriz.

Fahrettin Kerim Gökay'ın önerdiği bölgenin kabul edilmesiyle bölgede geniş bir istimlak faaliyeti başlamıştır. Bölgenin İstanbul'un tarihi yerleşim alanlarından biri olması zorunlu olarak birçok ahşap konutun yıkılmasını öngörmüştü. Ancak Unkapanı, tarihi yarımadanın içinde yer alan konut bölgelelerinden biri olduğu için bu istimlak girişimleri tahminlerin üstünde bir zaman diliminde tamamlanabilmiştir.⁹ 1954 yılında başlayan çalışmalar tam on yedi

⁷ İMÇ'nin Tarihçesi, 02.07.2013 tarihinde www.imc.org.tr sitesinden alınmıştır.

⁸ İMÇ'nin Tarihçesi, 02.07.2013 tarihinde www.imc.org.tr sitesinden alınmıştır.

⁹ İMÇ'nin Tarihçesi, 02.07.2013 tarihinde www.imc.org.tr sitesinden alınmıştır.

yıl sürecektir ve Unkapanı İMC'nin açılışı 1968 yılında gerçekleşecekti. Bu on yedi yıllık sürede Türkiye'de hem ekonomide, hem toplumsal hayatta, hem de siyasette büyük değişimler yaşandı. 27 Mayıs darbesinden sonra Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması devletin iktisadi kalkınma siyasetine verdiği önemden vazgeçmediğini ortaya koymuştu. DPT bünyesinde planlı kalkınma stratejileri geliştirilerek tarım ve ticaret yerine sanayileşme düşüncesi baskın bir öncelik kazandı. Sanayileşme gayesi Cumhuriyetin de önemli planları arasında yer almaktaydı, ancak 50'lerde ve 60'larda sanayileşme sorunu birçok başka sorunun önüne geçmiştir. Bu nedenle şehrin içindeki ticari faaliyetler gerekli ilgiyi yıllar içine görememiş, ağırlık "büyük sanayi hamlesi"ne verilmiştir. Bunun yanı sıra kalkınma sorunu sosyal bilimlerde de öne çıkan bir çalışma sahası oldu. O nedenle İstanbul'daki manifaturacıları bir araya getirmek ve ticari hacimlerine ivme kazandırmak bir önceki dönemin ekonomi anlayışına daha uygun bir girişimdi. Yine de manifaturacılar özellikle Anadolu'daki ticari hayatta yerlerini muhafaza etmekteydiler. Ancak 1968 yılına gelindiğinde Sultanhamam bölgesinden Unkapanı'ndaki İMC'ye taşınacak manifatura dükkanı çok az kalmıştı. Zaman içinde Türkiye'nin ekonomi politikası değişmiş, ithal ikameci bir ekonomi politikasından planlı ekonomiye geçiş yaşanmış, kentleşmenin hızlanmasıyla kentin içinde yeni ekonomik alanlar hızla ortaya çıkmıştı. Kentleşmenin hızı ve kitlesel göçün etkisiyle gelenekselleşmiş ekonomik ve sosyal ilişkilerin değişime uğraması sonucu manifatura esnafı için tasarlanan İMC'nin büyük bir bölümü boş kaldı. 1117 dükkandan oluşan çarşının tamamı manifaturacılar için tasarlanmış olsa da bu dükkanların küçük bir kısmı manifaturacılar tarafından kullanılmaya başlamıştır.

İMC'den Plakçılar Çarşısına

Türkiye'nin 1950-1970 arasında yaşadığı bir başka değişim de müzik endüstrisinin gelişimi açısından önemlidir. 50'li yıllarda yavaş yavaş hareketlenmeye başlayan popüler müzik özellikle 45'lik formatının yaygınlaşmasıyla ivme kazanmıştır. Bunun önemli bir nedeni 45'lik formatının maliyetinin ucuz olmasıdır. Popüler müzik Hürriyet gazetesinin düzenlediği Altın Mikrofon Armağanı yarışmasıyla¹⁰ hem Anadolu'yla bağ kurmuş hem de artık varlığını iyiden iyiye hissettirmiştir. Bunun yanı sıra dergi yayıncılığının çeşitlenmesi, Batı dünyasıyla senkronize bir müzik takibinin olması da önemli bir nedendir. Kısa sürede mahalli plak şirketlerinin ortaya çıkması Anadolu'daki şehirlerde de müzik endüstrisinin izlerini gözlemlememizi sağlamaktadır. Ancak müzik endüstrisinin de kalbi İstanbul'da atmaktadır.

¹⁰ Altın Mikrofonu Armağanı Yarışması ile ilgili olarak Bkz. Meriç, Murat, *Pop Dedik*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Kısa sürede plak şirketlerinin sayısının artması, sadece Anadolu'dan şarkıcı veya türkücü olma umuduyla İstanbul'a göç eden insanlarla değil, bu sektöre, plak şirketi kurarak, girmek isteyen müteşebbislerle de ilgidir. Kısa zamanda Unkapanı'ndaki "İstanbul Manifaturacılar Çarşısı" "Unkapanı Plakçılar Çarşısı" olarak anılmaya başlamıştır. İMÇ tesadüfi bir şekilde kısa zamanda Türkiye'de müzik dünyasının merkezi haline gelmiştir. 70'li yıllarda yakaladığı ivmeyi sinema filmleriyle pekiştiren müzik endüstrisi altın çağını 80'li yıllarda yaşamıştır. 12 Eylül sonrasında politik referansları olan Anadolu Pop, Devrimci Halk Müziği, hatta politik olmayan Hafif Batı Müziği, nam-ı diğer pop müzik, askeri darbenin oluşturduğu zeminde ciddi bir kriz içine girmiştir. Devletin yasakçı tutumuna 1970'lerde maruz kalan arabesk ise ilginç bir şekilde bir kesintiye uğramadı. Askeri yönetimin yasakçı bakış açısı arabesk şarkıcılar üzerinde de hissediliyordu. Ancak arabesk toplumda büyük bir karşılık buldu. Devlete göre arabesk, "Modern Türkiye'nin" "çarpık" ve "yoz" tarafını temsil etmekteydi. Bir yandan da büyük kitlelerin takip ettiği bir müzikti ve kısa sürede kendi kültürünü oluşturdu. 1980'lerde arabesk kitlesi büyümeye devam etti. Bu durumun en önemli sebebi, arabesk şarkıların sözlerinin ve müzikal yapısının toplumun tabanında yer alan kesimin tahayyüllerine, acılarına, sevinç ve özlemlerine karşılık gelmesiydi. Bunun yanında arabeskin icracıları duruş ve tavırlarıyla toplumun belirli kesimlerinde yüce değerleri temsil ediyordu. Çünkü temelde bir kültürel dayanışma söz konusuydu. Yeni semtlerde, iş sahalalarında ve hemşehrilik olgusu içinde, bir yabancı dayanışması/göçmen dayanışması çerçevesinde aynı şarkılar ve aynı değerler yeniden üretiliyordu. "Baba" tabirinin yaygın kullanımı bunun göstergesiydi. Bir yandan müzik endüstrisinin ekonomisi büyüdü. Diğer yandan peş peşe ciddi ekonomik darboğazların yaşandığı 70'lerde ve 80'lerde canlılığını koruyan neredeyse tek sektör olan müzik sektörünün merkezi Unkapanı kısa zamanda Anadolu'dan kaset ve plak ticareti yapmak veya şarkıcı olmak için gelen göçmenlerle doldu taşıdı. Kısa zamanda milyonlarca kaset satışının yapıldığı sektörde biriken sıcak para hem müzisyenlerin hem de tüccarların ilgisini çekmekteydi. Özellikle 80'li yıllarda müzik endüstrisi için Unkapanı, hamallarından şarkıcılarına, plak şirketi patronlarından çaycısına kadar binlerce kişinin geçim kaynağı olan devasa büyüklükte bir fabrikayı andırıyordu. Kısa zamanda şöhret olan, büyük bir servete uzanan birçok kişinin yolu Unkapanı'ndaki plakçılar çarşısından geçiyordu, geçmek zorundaydı. Günlük yaşamdaki hareketliliğiyle bir semt pazarı kalabalığını da yaşayan bu çarşıda müzik endüstrisinin tüm bileşenleri yer alıyordu. Müzik stüdyoları, müzik dershaneleri, plak şirketleri, prodüktörler, dağıtımıcılar ve organizasyon firmaları çarşının içinde konuşlanmıştı. Böyle bir ortamda endüstriyel olarak plak üretimini yapan firmaları ve bu üretimin sonucunda ortaya çıkan ekonomik değeri Anadolu'daki dinleyiciyle buluşturan dağıtım şirketleri Unkapanı'nda İMÇ'yle kısa bir süre içinde özdeşleşti. Kısa sürede büyüyen ticari hacim ekonomik sorunlarla yaşamaya alışan kişiler için Unkapanı'nın açık bir umut kapısı olarak algılanmasına yol açtı. Günümüz-

de büyük medya kuruluşlarının gerçekleştirdiği ses yarışmaları, 1980'lerde ve 1990'larda Unkapanı Plakçılar Çarşısı'nda hemen hemen her plak şirketinin belli bir ücret karşılığında düzenlediği ve kazanana kaset yapıldığı bir ortamda küçük gruplarla yapılmaktaydı. Bu nedenle gün içinde büyük bir nüfusu barındıran bir iş merkezi/ müzik merkezi olması şaşırtıcı değildi. Unkapanı Plakçılar Çarşısı'nın altı çizilmesi gereken bir başka özelliği de Türkiye'deki kaset üretiminin ve dağıtımının yapıldığı bir merkez olmasıydı. Fabrikadan çıkan bandrollü kasetler Unkapanı'ndan yüklenerek Anadolu'ya dağıtılıyordu. Özellikle Özallı yıllarda ithalat yasağının kalkmasıyla büyük bir teknolojik değişim yaşanmıştı. Bunun yansımalarından biri plak formatından kaset formatına geçti. Bir başka açıdan da Anadolu'da ithal kasetçalarının hızla yaygınlaşması tüketimin artmasındaki en önemli sebepler arasındadır. Aynı zamanda, günümüzde ağırlığını iyiden iyiyeye hissettiren müzik kayıt teknolojilerindeki gelişmeler de belirleyici bir etkendi. Bu gelişmelerle müzik kayıt stüdyoları evlere kadar taşındı. Böylelikle müzik kaydının maliyetinde büyük bir düşüş yaşandı. Süreç, 2000'li yıllarda internet teknolojisinin yaygınlaşmasıyla bambaşka bir boyut kazandı.

1980-2000 yılları arasında sıcak paranın belli bir döngü içinde olduğu sektörde kısa zamanda "korsan kaset" tabir edilen yasal olmayan kaset basımı paralel bir sektör halini aldı. Günümüzde internet teknolojisiyle başka bir safhaya geçen korsan müzik üretimi ve tüketimi özellikle kaset ve cd teknolojisinin yaygın olduğu dönemlerde müzik sektörünü zorlayan en önemli unsur olmuştur. Hiçbir yasal çerçeve ve denetimle önlenemeyen korsan müzik üretimi bir süre sonra büyük plak şirketlerinin de başvurduğu bir yol olmuştur. Böylelikle kendi ürünlerinin korsanlarını üreterek çok güçlü bir iç pazarda büyük bir gelir elde etmişlerdir. Arabeskin etkisiyle Ortadoğu ve Arap dünyasına da açılmaya çalışılan ve belli ölçüde başarılı olan plak şirketleri Unkapanı Plakçılar Çarşısı'nın bu hareketli günlerinde büyük bir ekonomik girdi elde edebilmişlerdir. Unkapanı kültürünün önemli figürleri olan şarkıcılar ve besteciler ise bugün telif sorunuyla boğuşmaktadırlar. Son yıllarda önemli aşamalar kaydedilse de hala doğru işleyen bir telif sistemi Türkiye'de kurulamamıştır.

Unkapanı'ndaki bu hareketlilik 90'lı yılların sonlarına kadar devam etti. Mekan, yaklaşık 25 yıllık bir dönemde kendi kültürünü oluşturdu. Sinema ve edebiyata konu olan birçok hikâyeye hem sahne hem de dekor oldu.¹¹ Öyle ki, Türkiye'deki tüm kesimlerin bildiği, hakkında yorum yapabildiği bir merkez oldu. Ancak Unkapanı'nı var eden müzik üretimi ve tüketimi, dijital müzik teknolojisinin yaygınlaşmasıyla eski ticari çekiciliğini kaybetti. Dijital müziğin internetle birlikte ücretsiz ve kolay erişilebilir hale gelmesi, müziğin meta değerini

¹¹ Türk Sinemasında Unkapanı Plakçılar Çarşısı'nı anlatan birden fazla çarpıcı filme rastlamak mümkündür. Bunlardan en önemlilerinden biri arabesk olgusunu, müzik dünyasındaki değişimi ve bunun çatışmasını konu alan, Yavuz Turgul'un yazıp yönettiği Muhsin Bey filmidir.

oluşturan bileşenlerin değişmesine yol açtı. Teknolojinin yaygınlaşmasıyla önce müzik stüdyoları plak şirketlerinin tekelinden çıktı; ardından kaset-CD satışlarının hızla düşmesi dağıtıcıları ve üretici firmaları yerinden etti. Kaset-CD satışlarının düşmesiyle müzisyenlerin para kazanmalarını sağlayan tek mecra konserler olduğundan, organizasyon firmaları da plakçılarla ilişkilerini sonlandırarak doğrudan müzisyenlerle ilişki kurmaya başladı. Diğer yandan da Anglosakson müzik dünyasından gelen büyük sermayelere sahip plak şirketleri müzik endüstrisindeki yeni düzene uygun bir şekilde yapılarını kurup Türkiye gibi cazip bir pazarda yer edindi. Ancak kendilerine seçtikleri yerler Unkapanı olmadı, plazalar oldu. Böylece yavaş yavaş yerli, orta ölçekli ve küçük plak şirketleri iflas etmeye, biraz daha büyük olanları uluslararası tekellerin altına girmeye başladı. Ekonomideki temel değişimleri takip eden ancak kendine özgün bir dönüşümü de temsil eden müzik sektörü üzerine Türkiye’de yeterince çalışma yapılmamaktadır. Umarız ilerleyen zamanlarda bu konuyu ele alan çalışmalar artacaktır ve müziğin mekanla ilişkisi üzerinden de toplumsal tarih çerçevesinde eksik olan birçok başlık literatürde yerini alacaktır.